

ΛΟΓΟ-ΔΗΜΙΑ

Συζητήσεις για την ελληνική λογοτεχνία και τον πολιτισμό
(από την αρχαιότητα μέχρι τα νεότερα χρόνια)

2^{ος} Θεματικός Κύκλος, 4^η Διάλεξη

Τετάρτη, 12 Ιανουαρίου, 6 μ.μ.

ΓΙΑΤΙ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ;

Ομιλητές & Περιλήψεις ανακοινώσεων

Edward M. Harris (Durham University/University of Edinburgh)

My general answer to the question *Why Classics?* would be that we should study the literature and history of Ancient Greece and Rome because they contain ideas that still influence us today and have shaped culture and institutions in Modern Europe. To understand the background to modern life, we therefore should examine the contexts in which these ideas arose. At the same time, we should take a critical approach to the ideas of the Greeks and Romans and always ask the question, is the modern world so different that some of these ideas are now out of date (such as Aristotle's justification of slavery or the ethnic stereotypes of barbarians)?

One concept that originated in Ancient Greece and remains alive today is the ideal of the rule of law. For the Greeks the main features of the rule of law were: 1) all should be equal before the law, 2) no one is above the law, which means that public officials should be accountable, and 3) laws should be accessible to the average citizen, and 4) legal procedures should be transparent, fair, decided according to fixed rules, and conducted by impartial judges. For the Greeks equality before the law meant mainly that the rich and the poor would be tried according to the same rules. Officials also were required to undergo an examination of their accounts and actions after leaving office and could be removed from office for violating the law. The Greeks made their law accessible by publishing them on stone and placing them in public places. The Greeks also sought to select judges who would not be prejudiced for or against the defendant or accuser and required them to swear an oath to judge according to the laws. These were not institutions found only at Athens but in most Greek city-states.

Μιχαήλ Πασχάλης (Πανεπιστήμιο Κρήτης)

Δύο είναι οι κύριοι πυλώνες στήριξης και προώθησης της κλασικής παιδείας: (α) η εκπαίδευση, (β) η λογοτεχνία και η τέχνη. Η εκπαίδευση επιτελεί διπλή αποστολή: αφενός διαμορφώνει δυνητικούς αναγνώστες, θεατές, και ακροατές· και αφετέρου φέρνει σε μια πρώτη επαφή με τα δημιουργήματα της κλασικής αρχαιότητας τους λογοτέχνες και τους καλλιτέχνες —σε πάρα

πολλές περιπτώσεις λειτούργησε ως ερέθισμα για την παραγωγή σπουδαίων έργων εμπνευσμένων από την κλασική γραμματεία. Στη σύγχρονη Ελλάδα, τουλάχιστον, η εκπαίδευση δεν εκπληρώνει πλέον ικανοποιητικά τη διπλή αποστολή της, λόγω εγγενών αδυναμιών και λόγω της κοντόφθαλμης εκπαιδευτικής πολιτικής που υιοθετούν διαχρονικά οι κυβερνήσεις. Ο κυριότερος λόγος είναι, όμως, ότι όσοι την εποπτεύουν ή την υπηρετούν δεν φροντίζουν ή δεν κατορθώνουν να εξηγήσουν πειστικά ότι οι κλασικές σπουδές αποτελούν *conditio sine qua non* της παιδείας.

Το σημαντικότερο ερέθισμα για τη μελέτη της κλασικής αρχαιότητας προέρχεται σήμερα από τον χώρο της λογοτεχνίας και της τέχνης, όπου τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένας αληθινός οργασμός δημιουργικού διαλόγου με τα κλασικά πρότυπα. Αυτός ο χώρος υπηρετούσε με τον τρόπο του ανέκαθεν, και πολύ περισσότερο σήμερα, τη διπλή αποστολή της εκπαίδευσης. Ακόμη και όταν ο λογοτέχνης ή ο καλλιτέχνης δεν λαμβάνει ικανή εμπνευση από την εκπαίδευση, μπορεί να οδηγηθεί στα κλασικά πρότυπα διαβάζοντας, παρακολουθώντας, ή ακούγοντας έργα που άντλησαν άμεσα ή έμμεσα από αυτά. Η αέναη μετάπλαση των κλασικών προτύπων, μέσω της άμεσης ή έμμεσης πρόσληψης στη λογοτεχνία και την τέχνη, τα καθιστά *κτῆμα ἐς αἰεί*. Κατοχυρώνει έτσι τη διαχρονική σπουδαιότητα και τη σταθερή επικαιρότητα των κλασικών σπουδών και τις αναδεικνύει σε *διδασκτική αναγκαιότητα*, αφού απαντά με τον πλέον ικανοποιητικό τρόπο στο ερώτημα «Τι χρειάζονται οι κλασικές σπουδές». Εντούτοις το αντικείμενο της πρόσληψης της κλασικής αρχαιότητας απουσιάζει εξ ολοκλήρου από το διδακτικό πρόγραμμα τόσο της Δευτεροβάθμιας όσο και της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Αυτό είναι παράδοξο και σε τελευταία ανάλυση αντιφατικό, αν αναλογιστεί κανείς ότι η εξέλιξη και η ανανέωση της αρχαίας λογοτεχνίας και κυρίως της ποίησης συντελούνται μέσα από επί μέρους ιστορίες πρόσληψης της προηγούμενης λογοτεχνίας και ειδικά αρχαιολογικών κειμένων, όπως τα ομηρικά έπη.

Δημήτρης Κανελλάκης (Πανεπιστήμιο Κύπρου)

Το περασμένο έτος, το ερώτημα «γιατί κλασικές σπουδές» απασχόλησε έντονα το δημόσιο λόγο σε Ελλάδα και εξωτερικό, για διαφορετικούς βέβαια λόγους σε κάθε περίπτωση, ενίοτε δε για λόγους αντίθετους: τόσο η περιορισμένη προσβασιμότητα στις Κλασικές Σπουδές στον αγγλοσαξονικό κόσμο όσο και, στο άλλο άκρο, η υπερπροσφορά φιλολόγων στην ελληνική αγορά εργασίας έχουν οδηγήσει εξίσου στην αμφισβήτηση των σπουδών αυτών. Η ένθεν κακείθεν αμφισβήτηση δεν

αφορά την ίδια την 'κλασικότητα' του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, δηλαδή την αναγνώριση της διαχρονικής του επίδρασης και σπουδαιότητας, αλλά την πρακτική χρησιμότητα και ιδεολογική σκοπιμότητα των Κλασικών Σπουδών στο σύγχρονο κόσμο. Στη σχετική δημοσιογραφία παρατηρώ πως η δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα για την υπεράσπιση των Κλασικών Σπουδών εξαντλείται σε θεωρητικές, κοινότοπες ως επί το πλείστον διατυπώσεις, ενώ σπάνια εγείρεται ένας σοβαρός προβληματισμός για το ίδιο το περιεχόμενο, τη θεσμική οργάνωση και τη μεθοδολογία των σπουδών αυτών. Θεωρώ πως η απάντηση στο ερώτημα «γιατί κλασικές σπουδές», από όσους ενδιαφερόμαστε για την προαγωγή τους, προϋποθέτει μια ώριμη κι εν πολλοίς αυτοκριτική συζήτηση γύρω από το ερώτημα «για τι κλασικές σπουδές». Η χρησιμότητα των Κλασικών Σπουδών δεν απαιτεί, δηλαδή,

θεωρητική τεκμηρίωση αλλά έμπρακτη επιβεβαίωση, ήτοι ποιοτική αναβάθμιση – μια ευθύνη που βαραίνει εξίσου την πολιτεία όσο και τα ιδρύματα και τους κλασικιστές ως μονάδες. Η ίδια η «Λογοδημία» του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής και Λατινικής Γραμματείας της Ακαδημίας Αθηνών, προτείνοντας τον δρόμο της εξωστρέφειας, παίρνει σαφή θέση στο ερώτημα «για τι κλασικές σπουδές». Τέτοιου είδους συνεισφορές στον δημόσιο λόγο, κι όχι η κινδυνολογία περί... εξόντωσης των αρχαίων, είναι η πλέον γόνιμη υπερασπιστική γραμμή για τις επιστήμες μας. Η ομιλία μου θα ολοκληρωθεί με μια σύντομη περιδιάβαση στους Αριστοφανικούς *Βατράχους*, κείμενο που αποτελεί ίσως την πρώτη απόπειρα λογοτεχνικής κριτικής, επειδή υπογραμμίζει τη θεσμική και προσωπική ευθύνη για την έμπρακτη υπεράσπιση των 'κλασικών'.

Όσοι/ες ενδιαφέρονται για παρακολούθηση της διάλεξης πρέπει να συμπληρώσουν την πιο κάτω ηλεκτρονική αίτηση εγγραφής, για να λάβουν τον σχετικό σύνδεσμο Zoom:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdyI_A4TQsNoCIYUNGmZptbXT4-OTwHirkMk0HjNKHmNJA0_w/viewform

Την εκδήλωση συντονίζουν οι Ερευνητές του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής και Λατινικής Γραμματείας Αλεξάνδρα Ροζοκόκη και Ανδρέας Σεραφείμ.

ΕΥΠΡΟΣΔΕΚΤΕΣ/ΟΙ!